

СОВРЕМЕНО ПОЛСКО СЛИКАРСТВО

СОВРЕМЕНО ПОЛСКО СЛИКАРСТВО

Изложбата во скратена форма дава слика на денешнава состојба во полското сликарство. Тука се присутни сликарските остварувања на уметниците од разни средини и од разни генерации — од ветеранот Хенрик Стажевски, кој е активен како сликар и денес — до сликарите од најмладата генерација.

Очигледната врска помеѓу полската ликовна уметност и најмодерните светски ликовни струи е резултат на директните контакти што ги воспоставија по втората светска војна полските уметници со центрите на ликовното творештво во Европа.

Исто така постојат и специфичности во целокупното полско современо сликарство кои што не можат сепогош лесно да бидат уметнички дефинирани. Нивниот извор е во традицијата на полскиот романтизам, симболизам и експресионизам. Во некои дела се забележува влијанието на наивната уметност која во Полска е исто така присутна како извор на инспирации кај професионалните ликовни уметници.

Една од специфичностите на денешната полска ликовна уметност е и нејзината спектакуларност, како некој вид сценска манифестација, нејзината поврзаност и сродност со театарот. Насловот на оваа изложба е „Современо полско сликарство“. Меѓутоа, многу дела од презентиранива колекција не би можеле да се сметаат за класични уметнички слики. Бидејќи сликата, како ликовна визија на стварноста, може да егзистира и во имажнерниот, чисто измислен простор. Или може да егзистира во реални димензии, градени како простор од конкретни предмети. Пример за овој втор начин на создавање на слики се делата на Јузеф Шајна и Јузеф Лукомски.

ЈУЗЕФ ШАЈНА: сликар, сценограф, театарски режисер. Како ликовен уметник се занимава професионално со повеќе видови ликовни уметности. Во неговото сликарство има многу елементи на сценската драма. Старите чевли, фотографии,

партали и искинати алишта, куклите-изгорени, искршени, искинати, гласни и калливи — сето тоа стана симбол на човековата судбина.

Меѓутоа, ваквиот катастрофизам не е резултат на теоретските размислувања. Тој е условен од конкретните историски настани, присутни и во биографијата на самиот Шајна, настани што можат да се иснажат со наједноставни зборови: војна, окупација, концентрациониот логор во Освејнцим. На овие теми е посветена уметничката просторна композиција „Реминисценции“ (прикажана на Биеналето во Венеција 1970 година) и делото „Реплика“ кое на некој начин е продолжение на „Реминисценциите“. На изложбата се наоѓа една од последните варијанти на ова дело — во статична форма како „анвиронман“ и во динамичен вид како театарска претстава.

Главно место во композициите на ЈУЗЕФ ЛУКОМСКИ заемаат скулпторски обликуваните торза. Тоа се разни класични елементи на статична мртва природа, поврзани со динамични форми што водат потекло од портретот. Меѓутоа, овде станува збор за портрет од специјален вид — едвај видлива трага на некогашно постоење на личноста. Наместо реалното суштество — Лукомски ја прикажува неговата втисната трага, празната форма од која настанал човекот притиснат од нешто, човековата надворешна обвивка, оклоп, лушпа, протеза.

Суштината на творештвото на ТАДЕУШ БЖОЗОВСКИ се емоциите. Тие се нанесуваат во судирите на топлиите и студени бои, кои се разликуваат од елементите што сликарот ги обработува грубо, сочно и масно. Се чувствуваат во точните на максимално интензивната, речиси усвитена боја, што однапред згаснува.

Сликарството на ЈЕЖИ ТХУЖЕВСКИ се одликува со огнени експлозии, ликови во пламен, визионерски и романтични простори преплавени со светлина. Боите во овие слики имаат функција да го нагласат движењето, динамиката, внатрешната напнатост. Значи, боите се за сликарот средства за изразување на концентрираната енергија и емоциите. Во сликите

од најновиот период — поетската фантазија им отстапува место на исклучиво сликарските мечтаења.

Пејзажот како метафора — еве го амбиентот на сликарското творештво на РАЈМОНД ЗЈЕМСКИ. И слично како кај Бњозовски или Тхуневски — самата боја е основна форма и вид на уметничкото изразување.

Уште поочигледни се сликарските определувања на ТАДЕУШ ДОМИНИК, неговиот стремеж кон лирското и интимното. Во неговото сликарство кое се стреми кон апстрактното — лесно се назираат реалистичките извори.

Во полската современа ликовна уметност посебно и исклучително место зазема ЈЕЖИ НОВОШЈЕЛСКИ, кој создава актови-идоли, подвижни икони, мртви природи од кои зрачи таинствената сила на самостојната виталност на предметите. Делата на ЈОНАШ СТЕРН под стаклените плочи потсетуваат на зоолошки експонати сместени во витрини. Истовремено, овие носки, што се наоѓаат на неутрално тло, алудираат на драмата на минливоста.

Целонупното творештво на ЈЕЖИ СТАЈУДА е упатено кон фантазијата на гледачот. Поради тоа во неговите слики нема конкретни форми а присутно е заемното проникнување на боите како таинствена светлина што доаѓа од длабочината на сликата.

ЗБИГЊЕВ МАКОВСКИ е претставник на сликарството на фантазијата, надреализмот и метафизиката. Метафизичниот илузионизам во неговите ликовни дела се изразува низ самостојното постоење на речиси секој предмет.

Појдовната точка за ЈАНУШ КАЧМАРСКИ е конкретниот предмет или човекот наслиан сосема природно, без деформации. Во самото толкување на стварноста сликарот гледа доволно оправдување за своето уметничко творење. Донекаде примитивната форма ја отклонува можноста низ ваквиот третман буквално да се имитира стварноста.

Во ликовното дело на ЈАНУШ ПШИБИЛСКИ предметот е уметничката преокупација, третиран не реалистички, туку во стилот на поп-артот.

Цртежите на ЈАН ДОБКОВСКИ не се скици за идни маслени композиции, туку живеат како одделни и самостојни целини. Делата на ХЕНРИК СТАЖЕВСКИ, припадник на европската авангарда уште од 1926-та година, докажуваат дека постои траен континуитет во развитокот на полската ликовна авангарда. Во денешните слики на овој уметник, што настанале педесетина години по авангардата, можеме и понатаму да го следиме делувањето на законот за „универзалните вистини“, апстрактните и наполно унифицирани елементи, кои добиваат геометриски форми или ритмизирани прави линии со кои уметникот ги гради своите слики.

Творештвото на МАРИЈАН БОГУШ е израснато од тековините на „унизмот“ и претставува континуитет на полската ликовна авангарда од периодот меѓу двете војни.

Просторот е основната уметничка преокупација и во уметничките истражувања на ЈАН БЕРДИШАК, а неговите слики ја доживуваат метаморфозата на премин кон тродимензионална апстрактна композиција.

АДАМ МАРЧИЊСКИ остварува една посебна концепција на „отворен систем“, со употреба на мали, правоаголни структури, „нафези“, кои што гледачот може според сопствената желба и вкус да ги движи по површината на платното.

Творештвото на РИШАРД ВИЊАРСКИ би можело исто така да се вброи меѓу апстрактно-конструктивистичките остварувања. За овој сликар математичните законитости се појдовна основа за творештвото, а геометријата е ставена во служба на прецизно барање функцијата на случајното во сликата.

Сликарството на СТЕФАН ГЈЕРОВСКИ исто така спаѓа во насоката што може да се нарече „уметност на просторот“. Неговите монохроматски слики се мошне убедливи и импресивни поради нивната едноставност и строгоста во постигнатите колористички ефекти. Благодарение на тоа неговите слики ги одликува концентрација, тишина, спокојство и сериозност.

Извод од предговорот на АЛЕКСАНДАР ВОЈЧЕХОВСКИ (превод и редакција: А. Ѓ.)

КАТАЛОГ

ЈАН БЕРДИШАК (1934)

1. Место на кое се чена, дрво акрил, 1973/4
2. Резервирано место, дрво акрил, 1973/4
3. Резервирано место вчерашно, дрво акрил, масло 1973/4
4. Резервирано место (просторна композиција), дрво акрил, 1974/6
5. Без наслов, цртеж, 1973
6. Без наслов, цртеж, 1973
7. Без наслов, цртеж, 1973

МАРИЈАН БОГУШ

8. Сребрен простор А, алуминиум акрил лак, 1976
9. Сребрен простор Б, алуминиум акрил лак, 1976
10. Сребрен простор Д, алуминиум акрил лак, 1976

ТАДЕУШ БЖОЗОВСКИ (1918)

11. Папци, масло на платно, 1975
12. Наузиперда, масло на платно, 1975

ЈАН ДОБКОВСКИ (1942)

13. Нога дува ветер, цртеж, 1975
14. Дух, цртеж, 1975
15. Пропаст, цртеж, 1976
16. Обединување, цртеж, 1976
17. Анвариум, цртеж, 1976

ТАДЕУШ ДОМИНИК (1928)

18. Пејзаж, ливитекс платно, 1973
19. Расцутени дрвја, ливитекс платно, 1970
20. Пејзаж, ливитекс платно, 1978

СТЕФАН ГЈЕРОВСКИ (1925)

21. Слика 323, масло на платно, 1974/5
22. Слика 215, масло на платно, 1976
23. Слика 358, масло на платно, 1976

ЈАНУШ КАЧМАРСКИ (1931)

24. Современа униформа, масло на платно, 1975
25. Мртва природа, масло на платно, 1976
26. Мртва природа, масло на платно, 1976

ЈУЗЕФ ЛУКОМСКИ (1920)

27. Епитафија Искинато, комбинирана техника, 1973
28. Епитафија Со торзо, комбинирана техника, 1973
29. Епитафија Со биста, комбинирана техника, 1974
30. Епитафија Без наслов, комбинирана техника, 1974
31. Епитафија Без наслов, комбинирана техника, 1974

ЗБИГЊЕВ МАКОВСКИ (1930)

32. Живот и сон, масло на платно, 1971
33. А. Гордано Бруно (триптих), дрво акрил, 1976
(Нешта, Темна птица, Вител)

АДАМ МАРЧИЊСКИ (1908)

34. Менливи рефлекси, дрво акрил, 1971
35. Дзкомпозиција во зелено, дрво акрил, 1977

ЈЕЖИ НОВОШЈЕЛСКИ (1923)

36. Варианти на акт, масло на платно, 1971
37. Градски пејзаж, масло на платно, 1970
38. Пејзаж, масло на платно, 1964

ЈАНУШ ПШИБИЛСКИ (1937)

39. Транзистор, масло на платно, 1973
40. Јаже, масло на платно, 1973
41. Преплеткано оро, цртеж гваш, 1976
42. Преплеткано оро, цртеж гваш, 1977
43. Преплеткано оро, цртеж гваш, 1977
44. Преплеткано оро, цртеж гваш, 1977
45. Преплеткано оро, цртеж гваш, 1977

ЈЕЖИ СТАЈУДА (1926)

46. Наситерида, масло на платно, 1975
47. Острва на крадците, анварел и туш на картон, 1965/75
48. Борба против сонот, анварел и туш на картон, 1965/75
49. Стапици за бели слоновии, анварел и туш на картон, 1965/75

ХЕНРИК СТАЖЕВСКИ (1894)

50. Број 48 плоча акрил, 1976
51. Број 49, плоча акрил, 1976
52. Број 17, дрво акрил, 1969
53. Број 27, дрво акрил, 1969

ЈОНАШ СТЕРН (1904)

54. Две ситуации, колаж, 1976
55. Розова пустина, колаж, 1976
56. Пејзаж, колаж, 1973
57. Пејзаж, колаж, 1966

ЈУЗЕФ ШАЈНА (1922)

58. Реплика, анвиронман, 1973

ЈЕЖИ ТХУЖЕВСКИ (1928)

59. Жежон свет (триптих), акрил масло на платно, 1975/6
(I слика, II слика, III слика)

РИШАРД ВИЊАРСКИ (1936)

- 60.—64. Игра десет пати по десет, акрил, 1978

РАЈМУНД ЗЈЕМСКИ (1930)

65. Пејзаж, масло на платно, 1971
66. Пејзаж, масло на платно, 1977
67. Пејзаж, 15/17, акрил на платно, 1971